

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

ПИРОГ ОЛЬГИ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертаційну роботу **Паршина Юрія Івановича** на тему:
«Забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: концепція та методологія», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Динамічний соціально-економічний розвиток країн призводить до загострення протиріч між зростаючими потребами людей і нездатністю природного середовища забезпечити ці потреби. Світовою спільнотою зроблена спроба вирішити ці протиріччя, гарантуючи людству можливості виживання за умов сталого розвитку. У зв'язку з цим, проблема забезпечення сталого економічного розвитку відноситься до глобальних проблем людства та залишається однією з найгостріших і дискусійних. Важливою умовою успішного функціонування економіки України в умовах світової глобалізації є вдосконалення діючих систем управління національним господарством, впровадження сучасних досягнень менеджменту та використання аналітичних технологій для прийняття управлінських рішень.

Однак, на цей час при формуванні управлінських рішень залишається багато дискусійних та невирішених проблем. У науковій літературі на цей час відсутня єдина думка щодо поняття сталого розвитку національного господарства, не сформовано чіткої концепції його забезпечення, відсутні підходи до комплексної оцінки рівня економічного розвитку національного господарства як складної економічної системи. В динамічних та мінливих умовах економічної глобалізації особливої актуальності набуває проблема прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства. Зокрема, не завжди у повному обсязі досліджується багатоаспектність цієї проблеми з позиції системного врахування економічних, соціальних та екологічних складових. Поглибленого дослідження потребують питання щодо виявлення існуючих нерівномірностей та дисбалансів економічного розвитку національного господарства. У цьому контексті варто відзначити представлену дисертаційну

роботу, її актуальність, наукову значимість і практичну спрямованість на вирішення важливих завдань економічного розвитку національного господарства України.

Актуальність теми підтверджується зв'язком дослідження з науковими планами та програмами, в яких автором обґрунтовано теоретичні, методологічні та прикладні основи забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства.

Дисертацію виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт: Інституту економіки промисловості НАН України: «Інтелектуальна автоматизована інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на базі вітчизняного суперкомп'ютера» згідно із завданням «Інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на регіональному рівні (Донецька, Дніпропетровська і Луганська області)»; «Інтелектуальна автоматизована інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на базі вітчизняного суперЕОМ» згідно із завданням «Інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на регіональному рівні (АРК, м. Севастополь, Запорізька, Рівненська, Херсонська області)»; Західнодонбаського інституту економіки і управління за темою «Методологія регіонального економічного розвитку»; Університету імені Альфреда Нобеля за науково-дослідною темою «Теоретико-методологічні засади розробки та впровадження інноваційних систем обліку, аналізу і аудиту ефективного розвитку підприємств»; РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» за науково-дослідною темою «Методологія та практика управління організаційно-економічними системами»; Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за держбюджетною темою 1-299-15 «Концептуальні основи економічної політики країн світу в контексті досягнення цілей розвитку тисячоліття»; наукового журналу «Економіка і фінанси» за науково-дослідною госпрозрахунковою темою «Соціально-економічні проблеми менеджменту».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Основні результати дисертації автора повною мірою обґрунтовані. Достовірність та обґрунтованість підтверджуються аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених, використанням загальнонаукових та спеціальних методів

дослідження, статистичних та емпіричних даних.

Об'єкт, предмет, мета роботи логічно пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження. Завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати дослідження отримані автором особисто. З праць, опублікованих у співавторстві, дисертантом використано ті положення та ідеї, які є результатом його особистих досліджень.

Наукові положення, висновки та результати, які містяться у дисертації, базуються на глибокому теоретичному аналізі та систематизації наукових праць з проблем теорії сталого розвитку, стратегічного менеджменту і стратегічного управління. Перелік використаних джерел у дисертаційній роботі складає 583 найменувань.

У процесі дослідження використано наукові підходи: системний, аналітичний та синергетичний, а також такі методи: індукції та дедукції; історичний та логічний методи; методи когнітивного моделювання, методи аналізу, синтезу та абстрагування; методи кластерного аналізу; методи обробки статистичних даних; розрахунково-аналітичні та порівняльні методи; методи обґрунтування факторів та оцінювання їх впливу на стан економічного розвитку; кореляційно-регресійні методи, методи економіко-математичного моделювання; ентропійні методи; графічні й табличні методи; рефлексивні методи, експертні методи та методи прийняття рішень; абстрактно-логічні методи.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи підтверджується і тим, що вони розглянуті та схвалені на достатній кількості міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура дисертаційної роботи та зміст її основних положень

Загальний обсяг дисертації складає 493 сторінки, з яких 376 сторінок формує основний текст роботи. Загалом дисертація складається зі вступу, 5 розділів, 20 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 583 найменувань та 10 додатків.

У першому розділі дисертаційної роботи **«Теоретичні основи забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства»** (с.17–86) автором визначено понятійний апарат, що формує теоретичне підґрунтя наукового дослідження із зазначенням сутності та принципів

забезпечення сталого економічного розвитку (с.17–34); досліджено еволюцію базових елементів забезпечення сталого економічного розвитку (с.34–48); виділено фактори та складові забезпечення сталого економічного розвитку (с.49–64); розкрито передумови формування системи забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.65–86). Варто відмітити, що у першому розділі автором надано аналіз стану економічного розвитку України порівняно з іншими світовими державами за показниками та індексами, обраними за даними світового центру з геоінформатики й сталого розвитку (World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development) (підрозділ 1.4 – с.66–71).

У другому розділі дисертаційної роботи **«Концептуальні аспекти забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства»** (с.90–163) узагальнено концептуальні підходи до забезпечення сталого економічного розвитку (с.90–113); сформовано факторні системи впливу на процеси економічного розвитку (с.113–124); обґрунтовано концептуальну схему забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.125–147); запропоновано інформаційне забезпечення вибору варіантності управлінських рішень у підсистемах національного господарства (с.147–163).

На підґрунті розробленої концептуальної схеми забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.139), яка ґрунтується на концептуальних положеннях та доведень науковій гіпотезі щодо упорядкованості економічної системи національного господарства (підрозділ 2.3 – с.128–138), запропоновано ухвалення науково обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого економічного розвитку (с.147–153).

У третьому розділі роботи **«Методологія оцінки економічного розвитку національного господарства»** (с.167–225) автором обґрунтовано методологію оцінювання економічного розвитку та концептуальну модель оцінки економічного розвитку національного господарства (с.167–198); проведено аналіз економічного розвитку національного господарства (с.198–211) та здійснено ідентифікацію ефектів прискорення економічного розвитку національного господарства (с.211–225). Запропоновано методичний підхід до оцінювання економічного розвитку національного господарства та інтегральний показник розвитку національного господарства (підрозділ 3.2 – с.191–198), який враховує множини факторів, згруповані за економічною,

соціальною та екологічною складовими, що дозволяє визначати рівень економічного розвитку національного господарства з урахуванням особливостей розвитку його підсистем.

У четвертому розділі **«Моделювання економічного розвитку національного господарства»** (с.229–298) автором обґрунтовано методичний інструментарій моделювання економічного розвитку та модель кількісної оцінки нерівномірностей економічного розвитку (с.229–251); здійснено групування підсистем національного господарства за результатами моделювання з визначенням ефектів масштабу (с.251–257); систематизовано фактори впливу на процеси економічного розвитку (с.254–255); встановлено взаємозв'язки між економічними параметрами у розвитку національного господарства (с.258–276). Виходячи зі складності економічної системи національного господарства, проведено кількісну оцінку рівня нерівномірностей економічного розвитку національного господарства (с.277–298). Запропоновано методичний підхід до визначення нерівномірностей у розвитку національного господарства, розроблений за принципом системності, враховує властивість невизначеності економічних систем (підрозділ 4.4 – с.284–292).

У п'ятому розділі **«Система забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства»** (с.302–368) автором розроблено механізм інформаційно-аналітичного забезпечення сталого економічного розвитку (с.302–327) та методичний підхід до визначення рівня упорядкованості системи національного господарства (с.328–347); сформовано систему забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.347–358) та запропоновано послідовність реалізації управлінських рішень щодо забезпечення сталого економічного розвитку (с.358–368).

Упорядкованість системи національного господарства визначено за сформованим індексом на підґрунті синергетичного поєднання ентропійних індикаторів (с.334–335) та запропонованою шкалою оцінки рівня упорядкованості системи національного господарства (підрозділ 5.4 – с.341). Сформовано систему забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.350–351), що включає три складові підсистеми: аналітичну, керуючу та результативну підсистеми.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

У дисертаційній роботі Паршина Ю.І. сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість у сфері забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства. Така новизна викладена коректно, послідовно і системно.

Заслуговує на увагу:

– вперше запропонована автором концептуальна схема забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства, яка ґрунтується на концептуальних положеннях та доведеній науковій гіпотезі щодо упорядкованості економічної системи національного господарства, що досягається за рахунок зменшення ентропії цієї системи шляхом збалансованого обміну інформацією із навколишнім середовищем, а також враховує економічну, соціальну й екологічну складові, сформовані за позицією інноваційної спрямованості реального сектора економіки та раціонального природокористування і принципами політики соціальної відповідальності сучасного бізнесу, що дозволяє реалізовувати процес забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.139) (результат підтверджено публікаціями № 1, 10, 17, 32, 39, 46 автореферату);

– розроблений методичний підхід до оцінки рівня впорядкованості системи національного господарства, який базується на інтегральному ентропійному індексі, сформованому на синергетичному поєднанні ентропійних індикаторів. Це дозволяє враховувати сукупну взаємодію соціальної, економічної та екологічної складових й кількісно визначати упорядкованість системи національного господарства відповідно до розробленої та науково обґрунтованої шкали (с.331); (результат підтверджено публікаціями № 1, 21, 24, 35, 36, 50 автореферату);

– сформована система забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства, що включає три складові підсистеми: аналітичну підсистему, яка на підставі запропонованого комплексу показників дозволяє визначати нерівномірність економічного розвитку національного господарства; керуючої підсистеми, що ґрунтується на концептуальних положеннях та принципах збалансованого економічного розвитку й дозволяє сформувати стратегічні рішення щодо забезпечення сталого економічного розвитку за

рахунок адаптації до змін зовнішнього середовища і зменшення нерівномірностей та змін характеристик процесів економічного розвитку й результативної підсистеми, яка за встановленою послідовністю реалізації стратегічних рішень дозволяє оцінити зміну рівня упорядкованості національного господарства (с.351); (результат підтверджено публікаціями № 1, 24, 25, 36, 37, 43, 48, 51 автореферату);

– удосконалені автором складові забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства, які, на відміну від існуючих, згруповані за функціональним спрямуванням з виокремленням груп економічних, соціальних та екологічних факторів, врахування впливу яких, визначеного з використанням запропонованих інструментів, комплексу методів та моделей, дозволяє розробити заходи із забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства за принципом логічної послідовності (с.64); (результат підтверджено публікаціями № 1, 27, 28, 47 автореферату);

– удосконалене інформаційне забезпечення вибору варіантності управлінських рішень, до якого, на відміну від наявних, введено елемент варіантності, сформований за принципом поєднання комбінованого методу проведення експертизи та системи комплексної перевірки експертних оцінок, що дозволяє обґрунтувати пріоритетність управлінських рішень, реалізація яких спрямована на забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.153); (результат підтверджено публікаціями № 1, 9, 13, 19, 38, 47 автореферату);

– удосконалені у дисертаційній роботі методичні підходи до оцінювання економічного розвитку національного господарства, які, на відміну від існуючих, передбачають комплексність дослідження в умовах стохастичного впливу факторів зовнішнього середовища й здійснення аналітичної обробки економічної інформації. Це дозволяє визначати ефекти прискорення економічного розвитку та групувати підсистеми національного господарства за визначеними ефектами відповідно до сформованої шкали (с.186); (результат підтверджено публікаціями № 1, 3, 4, 5, 16, 26, 30, 33, 45, 49 автореферату);

– удосконалена концептуальна модель оцінки економічного розвитку, яка, на відміну від наявних, включає інтегральний показник розвитку, що акумулює сформовані факторні підсистеми з виокремленням соціальних,

економічних та екологічних складових. Це дозволяє групувати підсистеми національного господарства за визначеними рівнями економічного розвитку та формувати аналітичну основу ухвалення стратегічних рішень щодо забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (с.192); (результат підтверджено публікаціями № 1, 3, 4, 8, 11, 49, 52 автореферату);

– удосконалений методичний інструментарій моделювання економічного розвитку національного господарства, в основу якого, на відміну від поширених, покладено взаємозв'язки між економічними показниками, що дозволило здійснити групування підсистем національного господарства з визначенням пріоритетності їх ролі у розвитку за встановленими екстенсивними та інтенсивними факторами економічного зростання та визначеним рівнем ефекту масштабу (с.247); (результат підтверджено публікаціями № 1, 2, 6, 7, 11, 22, 29, 31, 34, 45 автореферату);

– на підставі виконаних досліджень удосконалена модель кількісної оцінки нерівномірностей економічного розвитку національного господарства, яка, на відміну від існуючих, базується на синергетичному поєднанні складових показників поляризації, асиметрії та диспропорції, що дозволило згрупувати підсистеми національного господарства за рівнем нерівномірності економічного розвитку відповідно до сформованої шкали (с.288); (результат підтверджено публікаціями № 1, 10, 12, 30, 35 автореферату);

– удосконалений механізм забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства, до елементів якого, на відміну від існуючих, введено поєднання сукупності наукових підходів та гіпотез, методів, моделей і засобів, що дозволяє сформулювати стратегічні рішення, спрямовані на забезпечення сталого економічного розвитку (с.303); (результат підтверджено публікаціями № 1, 13, 20, 23, 38, 40, 42, 43, 51 автореферату);

– виконані автором дослідження дали змогу уточнити зміст поняття сталого економічного розвитку національного господарства, яке, на відміну від існуючих, пропонується розглядати як специфічний процес зміни підсистем національного господарства за рахунок попередження нерівномірностей розвитку за комплексом економічних, екологічних та соціальних показників, а його забезпечення – як процес формування науково обґрунтованих управлінських рішень, реалізація яких дозволяє підвищувати упорядкованість

системи національного господарства та визначати умови збалансованого економічного розвитку підсистем національного господарства на стратегічну перспективу (с.28, 33, 85); (результат підтверджено публікаціями № 1, 17, 36, 37, 48 автореферату);

– автором розвинуто комплексний підхід до дослідження економічного розвитку національного господарства на базі системного, ентропійного та когнітивного підходів, який, на відміну від існуючих, передбачає побудову фазових траєкторій економічного розвитку національного господарства та структурування інформації у вигляді сукупності показників факторних підсистем. Це дозволяє здійснювати аналіз процесів економічного розвитку та виділяти групи найбільш впливових факторів на процеси економічного розвитку з визначенням умов забезпечення сталого розвитку національного господарства (с.118–119, 130–137); (результат підтверджено публікаціями № 1, 14, 15, 18, 37, 41 автореферату).

Практичні та теоретична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практична цінність результатів дослідження полягає у тому, що напрацьована методологічна та методична база створює умови для використання органами державної та місцевої влади при вдосконаленні економічних механізмів забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства. Зокрема, за результатами виконання роботи мають практичне значення такі елементи наукової новизни:

– інформаційне забезпечення формування управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку національного господарства (підрозділ 2.4);

– методичний підхід до оцінювання економічного розвитку національного господарства (підрозділ 3.1);

– методичний підхід до оцінки стану національного господарства з ідентифікацією ефектів прискорення економічного розвитку (підрозділ 3.4);

– методичний підхід до групування підсистем національного господарства (підрозділ 4.1);

– послідовність визначення економічних взаємозв'язків в системі національного господарства (підрозділ 4.3);

- модель кількісної оцінки нерівномірностей економічного розвитку національного господарства за показниками поляризації, асиметрії та диспропорції (підрозділ 4.4);
- механізм забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (підрозділ 5.1);
- методичний підхід до оцінки рівня упорядкованості системи національного господарства (підрозділ 5.2);
- система забезпечення сталого розвитку національного господарства (підрозділ 5.3);
- заходи з реалізації управлінських рішень щодо забезпечення сталого економічного розвитку (підрозділ 5.4).

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації схвалені та прийняті до впровадження Комітетом Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки (довідка №178-11-02/15 від 2.11.2015 р.); Торгово-промисловою палатою України (акт № 3546 від 12.05.2016 р.); Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка №1646/0/31-15 від 08.10.2015 р.); Запорізькою обласною державною адміністрацією (довідка №08-26/2963 від 05.11.2015 р.); Дніпропетровським національним університетом імені Олеся Гончара (довідка №86-9Г4-144 від 22.09.2015 р.); Інститутом економіки промисловості НАН України (довідка № 127/412 від 25.04.2013 р.); Західнодонбаським інститутом економіки і управління (довідка № 175/16 від 22.06.2012 р.); Вищим навчальним закладом «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка від 25.06.2013 р.); РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (довідка № 170 від 15.05.2014 р.).

Для економічної наук мають теоретичну цінність такі елементи наукової новизни автора:

- понятійний апарат системи забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (підрозділ 1.4);
- концептуальну схему забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (підрозділ 2.3);
- методичний підхід до оцінки рівня впорядкованості системи національного господарства, який базується на інтегральному ентропійному індексі, сформованому на синергетичному поєднанні ентропійних індикаторів (підрозділ 5.2);

- концептуальні положення та принципи збалансованого економічного розвитку, на основі яких сформовано систему забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (підрозділ 2.3);
- складові забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства (підрозділ 1.3);
- послідовність вибору управлінських рішень з елементом варіантності, який сформований за принципом поєднання комбінованого методу проведення експертизи та системи комплексної перевірки експертних оцінок (підрозділ 2.4);
- теоретичне підґрунтя методичних підходів до оцінювання економічного розвитку національного господарства (підрозділ 3.1);
- концептуальну модель оцінки економічного розвитку (підрозділ 3.2);
- методичний інструментарій моделювання економічного розвитку національного господарства (підрозділ 4.3);
- модель кількісної оцінки нерівномірностей економічного розвитку національного господарства (підрозділ 4.4);
- механізм поєднання сукупності наукових підходів та гіпотез, методів, моделей і засобів, що дозволяє сформулювати стратегічні рішення, спрямовані на забезпечення сталого економічного розвитку (підрозділ 5.1).

Розробки автора використано у навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет» при викладанні дисциплін «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Інформаційні системи та технології», «Математичне моделювання економічних систем», «Моделювання в управлінні соціально-економічними системами» (довідка №7-16 від 27.04.2016 р.) та Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» при викладанні дисципліни «Інформаційні системи і технології в менеджменті» (акт № 872 від 07.10.2015 р.).

Теоретичні та методичні розробки автора введено як підрозділи до навчального посібника «Інформаційні системи і технології в менеджменті» з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист від 06.12.2011 р. № 1/11–11446).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях

Обсяг друківаних праць та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Результати дослідження викладені автором у 52 наукових працях (дисертанту належить 43,16 друк. арк.), з яких 4 монографії (у тому числі: одноосібна монографія обсягом 22,55 др. арк.), 33 статті (у тому числі 21 стаття у наукових фахових виданнях України, 7 статей – у виданнях України, що внесені до міжнародних наукометричних баз, 5 статей – у зарубіжних наукових виданнях) та 15 праць апробаційного характеру.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження, висновки, рекомендації та пропозиції автора було схвалено на 14 науково-практичних міжнародних та всеукраїнських конференціях. Таким чином, основні положення дослідження пройшли всі види апробації: вони опубліковані, впроваджені, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня. Окрім того, наукові публікації дисертанта мають широку географію та разом з авторефератом повною мірою відображають зміст дисертаційної роботи.

Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Дисертація виконана державною українською мовою, якою автор володіє у професійному плані на високому рівні. Стил дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю й обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження. Зміст та результати роботи відповідають профілю спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат дисертаційної роботи відповідає за своїм змістом та структурою дисертації. В авторефераті в достатній мірі розкрито основні наукові результати, які одержано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації дисертаційної роботи. Усі пункти наукової новизни дослідження, заявлені в авторефераті, необхідним чином відображено у дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

До недоліків та зауважень дискусійного характеру у дисертації слід віднести такі:

1. Представлена здобувачем схема розподілення факторів забезпечення сталого економічного розвитку на основні та додаткові (рис. 1.3, с.50) має право на існування. Але дискусійним питанням є віднесення соціальних та природо-екологічних до групи додаткових факторів. Зважаючи на те, що наукою і практикою доведено суттєвий вплив екологічних факторів на життєздатність економічних систем, необхідно надати авторське пояснення щодо такого розподілення на цьому етапі досліджень, оскільки у подальших дослідженнях саме ці фактори складають підґрунтя кількісного визначення рівня економічного розвитку національного господарства з використанням запропонованого інтегрального показника розвитку (підрозділ 3.2, с.193–194).

2. Слід погодитися з автором, що при проведенні досліджень та виявленні тенденцій у економічному розвитку мають бути здійснені порівняння показників з використанням методу приведення їх до цін базового року (с.135). У роботі значення показників, які мають грошовий вимір, було приведено до цін 2008 року. Але не зрозуміло чому здобувач здійснює приведення цих показників саме до цього року, а не наприклад до 2014 року (с.198).

3. У запропонованому інтегральному показнику розвитку автором враховуються соціальні, економічні та екологічні фактори впливу, що не заперечує світовій концепції при дослідженні сталого розвитку (підрозділ 3.2, с. 192). Вважаємо, з метою більш повного відображення цих процесів можна було б врахувати додаткові показники, наприклад такі, що відображають політичну ситуацію та духовну сферу життя населення.

4. Достатньо ґрунтовним є використання когнітивного підходу до визначення найбільш впливових факторів, їх групування з визначенням вагових коефіцієнтів цих груп (рис 2.7, с.122). Проте, не зрозуміло необхідність подальшого корегування цих вагових коефіцієнтів при здійсненні розрахунків інтегрального коефіцієнта розвитку у формулі 3.2 (підрозділ 3.2, с.195).

5. Загалом погоджуючись з розробленими автором пропозиціями щодо моделювання системи національного господарства та її підсистем з

використанням виробничих функцій та групування підсистем національного господарства з визначенням домінуючих факторів впливу та ефектом масштабу (підрозділ 4.2, с.255). Проте, доцільним було б додати пояснення щодо запропонованої шкали визначення груп підсистем національного господарства з низьким, середнім та високим ефектом масштабу (с.256).

6. Заслуговує уваги запропонований автором підхід щодо кількісного визначення нерівномірностей економічного розвитку за допомогою показника (с.288), який побудований за трьома складовими – асиметрією, диспропорцією та поляризацією. Однак, слід було б додати пояснення щодо діапазону їх змін, зокрема поляризація та диспропорція змінюються в інтервалі від нуля до одиниці, при цьому діапазони зміни асиметрії не вказані (підрозділ 4.4, с.291).

7. У роботі запропоновано факторні системи показників, що впливають на рівень економічного розвитку (с.118–119), на підставі яких було побудовано когнітивні карти з виокремленням соціальної, економічної та екологічної складових. При проведенні досліджень економічного розвитку було враховано значну кількість факторів за кожною складовою (табл. 2.8, с.121), але у подальших дослідженнях упорядкованості системи національного господарства за кожною складовою приймається менша кількість факторів (табл. 5.5, с.332). Відтак, необхідно було надати пояснення щодо здійснених розрахунків.

8. Є декілька зауважень технічного характеру, що в цілому не змінюють сутності положень, винесених на захист, але можуть сприяти поліпшенню якості роботи. Зокрема, окремі таблиці та рисунки (табл. 1.10 - с.72, 1.11 - с.74, 1.12 - с.75 та рис. 4.8 - с.257) слід було б винести у додатки.

Наявність вищезазначених зауважень не змінюють принципових положень дисертаційної роботи, яка має високий науковий рівень і містить вагомий науковий результати.

Загальний висновок про дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Паршина Ю.І. «Забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: концепція та методологія» виконана на достатньо високому науковому рівні, містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи до вирішення актуальної наукової проблеми щодо забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства.

Актуальність теми дослідження, науковий рівень і практичне значення дисертації відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, та паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Завдання дослідження охоплюють широке коло питань, що дозволило автору всебічно вивчити досліджуваний об'єкт і досягти поставленої мети. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість та логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо вирішення поставлених завдань. Стиль викладення тексту дисертації носить науковий характер.

Таким чином, викладене дозволяє стверджувати, що дисертація на тему «Забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: концепція та методологія» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів та їхньою практичною цінністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, у тому числі пп. 9, 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. Це дає можливість стверджувати, що автор дисертації – Паршин Юрій Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

О.В. Пирог

Підпис О.В. Пирог засвідчую

Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка»

Р.Б. Брилинський